

Пародија у политичком фолклору деведесетих година

Апстракт: Рад представља компаративно истраживање карикирања политичких и идеолошких противника и њихових ставова у Србији и Бугарској током деведесетих година двадесетог века. Хумор као политичко оружје опозиције своју форму је нашао пре свега у паролама, графитима и напистима на бецевима.

Смех није најтипичније својство политичких манифестација, али неки јавни скупови и поруке садрже наглашено хуморни однос према политичкој стварности. Исмевање политичких личности и идеја изводи се у различитим вербалним и невербалним видовима (пароле, новине, прогласи, политички говори, графити, бецеви, пародије, цртежи, карикатуре, лутке, разгледнице).

Субверзивна моћ смеха заснива се на друкчијем сагледавању политичке идеје или личности. Уместо уважене и достојне слике, они добијају унижени и обезвређени изглед и својства. Исмевају се политичке лажи, неиспуњавање обећања, изругују се политички лидери, догађаји, идеје и идеологије. Чешће је смех у политичком фолклору оружје стране која је слабија, али која, добијајући нову снагу, наслућује могућност да дође до већих права. Наравно, не треба занемаривати бројне случајеве у којима власт интензивно користи хумор, сатиру и карикатуру, нарочито у ратним неприликама (нпр. немачки плакати на окупираним територијама током Другог светског рата, комунистички плакати против богатих сељака у Совјетском Савезу после победе револуције, плакати СПС-а и ЈУЛ-а против опозиције током деведесетих година у Србији и сл.). Хумор маса које јачају има и дејство које утврђује и оснажује идентитет и кохезију групе која користи моћ смеха. У стратегији исмевања мане појединаца и група повезују се са светом неугледних животиња, наказа, криминалних група, а вербално се грубо исказују погрдама, псовкама, опсценим увредама, оптужбама, циничним опаскама, а мекше ироничним и пародичним обртима. Смеховно наруживање одређених појава везује се за личности којима моћ жели да се умањи или одузме. Стога су политички лидери најчешће исмеване личности, али персонализовање истовремено обухвата и обрну-

ти процес – представљањем једне личности има се у виду и цео поредак који та личност означава. Поступци демистификовања идеолошких и политичких лажи који су везани за конкретне догађаје носе и јасне и препознатљиве обресе за све учеснике политичког живота.

Пародија у јавном животу представља вид исмевања којим се исказује неслагање појединаца или група разним појавама у друштву, а међу њима и оспоравањем супротних политичких идеја и личности. О пародији са становишта шире схваћене фолклористике, незаобилазну студију написала је Радост Иванова. Рад „Другарице и другови, даме и господо, Бугари. О пародирању неких политичких текстова”, ауторка је најпре изложила на Конгресу слависта 1993. године у Братислави. Тај текст је у проширеном виду објављен на бугарском у књизи *Збогом динозаври, добредошли крокодили!* (1997), а потом и у преводу на енглески (1999) и српски језик (2000). На примеру политичког декрета о национализацији жена из раног периода совјетске власти, ауторка потврђује ставове Јурија Тињанова да је за разумевање једног текста као пародије неопходно да реципијент *познаје и пародирани „ориџинал” и „друџи план”*. У политичком пародизовању постоји удвостручавање текста и његовог смисла, при чему се првобитни текст као предлошак мења, тако да задржава препознатљиве елементе, али се пародијски и иронијски презначује.

Прихватајући идеју да се пароле масовних политичких протеста, те индивидуално, али анонимно испољавање политичког става у графитима могу сматрати политичким фолклором, овде ће бити размотрени пародијски видови политичких исказа и парола извикиваних у Софији и Београду, те графита и плаката по улицама и зградама бугарске и српске престонице. Представљена грађа тог вида политичког фолклора преузета је из штампаних извора – књига, часописа и брошура, те из личних записа. У књизи *Лозунџиј Бълџарин излезе на площадиите* Ангел Петров (Софија 1994) објавио је бугарске пароле из раздобља 1989-1991, када је комунистичка партија бранила своју власт, док се у књижици *'Ајмо, 'ајде, сви у напад* (Београд 1997) налазе пароле и графити из доба протеста 1996-1997. против Слободана Милошевића, Социјалистичке партије Србије и ЈУП-а (Југословенске левице). Пародијски видови политичког исказа нису били предмет разматрања, осим узгред, углавном у журналистичким текстовима.

У прилогу ће бити указивано на политичке околности које су неопходне за разумевање текста, јер пародије губе део значења у случају недовољног познавања подтекста и контекста. Пажња ће пре свега бити усмерена на жанровске одлике предложака текстова који су послужили за пародијску прераду у политичком кључу.

Према формалним одликама пародираних текстова и пародија преовлађују пародије краћих текстова, које се лако исказују и памте, док су пародије дужих текстова, по правилу штампане или умножене према писаном предлошкју. Пародија реконтекстуализује већ утврђени садржај, нуди његово друкчије сагледавање. Када је реч о малим или говорним жанровима, њихов ограничен обим и језгровитост намећу очување носећих речи и значења, што у формалном погледу значи и очување кратке форме. Веза текста предлошка и текста пародије задржава и жанровска својства, али преиначена у нову поруку. Према стилским особеностима, јављају се прозне, поетске, говорне, административне и друге форме. Њих ваља додатно рашчланити како би разматрање било конкретније.

Пародијски предлошак чине најчешће општепознате паролe, поруке и искази, а зависно од тога колико они сами носе политички садржај, могу се разликовати два основна типа политичких пародија: 1) исмевају се идеолошко-политичке паролe пропуштањем кроз нову политичку призму, и 2) пародијски се исмевају друге, идеолошки неутралне поруке, при чему преиначењем задобијају политичко значење.

Политичко се пародијски (ре)политизује

П р о г л а с и, као текстови разуђене структуре, садрже препознатљиве уводне обрасце у којима се истиче обраћање свим припадницима заједнице, образлагање стварног лошег стања и потребе промене, те финалних закључивања са позивом на заједничку акцију. Пародије прогласа задржавају ту структуру, али се поред пародизовања структуре, преобликују и детаљи. Тако су у обраћању на почетку пародијског позива Савеза сексуалних сила обухваћени сви чланови заједнице, независно од њиховог политичког опредељења, што је назначено поздравом који се упућује редом на комунистичко-другарски, грађански и фамилијарни начин: *Друџарице и друџови, даме и господо, сестјере и браћо, Бугари!* Само људи који су осетили социјалистичку етикецију и која је подразумевала називање и најпоштованијих функционера друговима и другарицама, могу да осете благи подсмех тог поздрава. Тај проглас с почетка деведесетих година подсмев се гомилању партија, стварању Савеза демократских сила (СеДеСе – СеСеСе), захтевима о прерасподели државне имовине и другим појавама у политичком животу свог времена. Пародијско варирање ставова и позива на акцију овде је нијансирано једном посебном забринутостју – за секс Бугара: *Политичка активност нашег народа расте, а сексуална је њпред несћанком. Родни секс је у ојасностји. Зайшо смо се ми, ѓруја сексуљубивих Бугара – инћелекћјуалаца и сексуалних радника на црно, сједи-*

нили у Савез сексуалних сила – „Нова сексуалност” – ССС – „НС” (Иванова 2000: 98-99). Јасан је и пародијски однос ка реторици комунистичке идеологије, јер се уместо о трудољубивим Бугарима говори о сексољубивим интелектуалцима.

У Прокламацији Бугарско-радикално-конзервативне партије преплићу се неспојиве ствари: *У њолиничкој сфери ми смо за демократизовање њолиничког социјализма. У следећој сфери, када њолиничко социјализам њолинички довољно демократијан, ми ћемо увести њолиничку демократију. Борићемо се за њолинички ред и безаконје, за грађанске слободе и њолиничке привилегије.* (Иванова). Та изванредна пародија, иако настала у Бугарској, може бити блиска и другим источноевропским, постсоцијалистичким грађанима, јер су у њиховим државама демагози и лицемери добили прилику да наступе у политичком животу.

Комунистичке пароле представљају идеолошке темеље вишедеценијске власти у земљама источне Европе. Стога је разумљиво да су неке од тих паролата, након пада Берлинског зида, постале предмет пародија, јер су ослабиле стеге идеолошке и полицијске контроле. Тада је постало могуће превредновање и преосмишљавање светих начела комунистичких партија као заступника радничке класе, јер су она изгубила своју застрашујућу недодирљивост. Веома раширена комунистичка парола *Пролетери свих земаља, ујединиће се!* којом је исказиван интернационализам комунистичке идеологије и њен позив у борбу радника свих земаља, која је требало да доведе до победе комунизма и у земљама капиталистичког поретка (*Америка и Енглеска биће земља њолиничка*), сломом социјалистичких уређења и њихових комунистичких вођа, постала је релативно чест предложак за различита пародијска преиначења. Док се у изворној пароли порука упућивала радницима несоцијалистичких земаља, у новој обради *Преварени свих земаља, ујединиће се!* јасно је да су „Пролетери” замењени житељима бивших социјалистичких земаља. Порука има једну аморфну поруку сабирања и позивања, али сама не нуди правац дејства. Хуморна интонација која проистиче из напоредног постојања претходног и новог значења опстаје чак и ако се смисао нове паролата осмотри мање везан за првобитну паролату. Са много више апсурда паролату комуниста је прерађена у једном графиту који је доскора био исписан на зиду једне београдске стамбене зграде *Сейаратисти свих земаља ујединиће се!* Већ сама идеја уједињавања управо је супротна идеји раздељивања. Политички контекст те паролата није небитан, јер је она исписана у време распада Југославије, када је сепаратизам изазивао различите емотивне реакције. Субверзивна моћ паролата остварује се у међусобној подршци сепаратиста (припадници тежњи издвајања неког региона у различитим земљама препознају се и међусобно подржавају у својим сепаратистичким напорима).

Незадовољни грађани Србије су паролату *Ми смо Титови – Тито је наш!* преобликовали у *Ми нисмо Слобини – Слоба је наш!* – при чему се алудира на тадашњег, скоро свемоћног председника Милошевића.

Изборни слогани и партија из кампања пред изборе такође могу бити предмет пародија. Тако је слоган Социјалистичке партије Србије са избора 1992-1993. *Тако треба* укључен у исказ којим се истиче беда у друштву: *Нема брашна, нема хлеба, гласали сине: ТАКО ТРЕБА!*

Телеграм и подршке добро су знани свим становницима Титове Југославије, али и Србије деведесетих година. Њима се власт користи како би јавним потврдама истицала своје успехе. Када је током протеста због непризнавања изборних резултата, власт, да би приказала да постоји Србија која верује у праведност тих избора и изазвала конфликт са побуњеним Београђанима, организовала је довођење присталица из провинције на митинг 24. децембра 1996, који је одржан на Теразијама, у центру Београда. Студентски опозициони Радио-Индекс позвао је своје слушаоце да изнесу могуће предлоге паролата за тзв. контрамитинг. Један од тако изнесених предлога био је у виду тобожњег телеграма: *Телеграм њолиничке Јулу упућује њлеме Зулу!* Већ самим позивом да се шаљу предлози исмејани су масовни телеграми из провинције и начин њиховог објављивања на државној телевизији под контролом власти. Исмевају се мундијалне претензије партије *Јул* проналажењем места у далеком свету које се доживљава као забито и дивљачко.

У свести грађана социјалистичке Југославије била је усађена паролату *Туђе нећемо, своје не дамо.* Она је актуелизована у новом виду у паролату *Цабе шито њуђе нећемо када нам ни наше не дају,* која је била пародијска порука којом се алудира на крају гласова на локалним изборима у Београду.

НЕПОЛИТИЧКО СЕ ПАРОДИЈСКИ ПОЛИТИЗУЈЕ коришћењем усмених образаца, али и малих жанрова савремене потрошачке и мултимедијалне цивилизације. О коришћењу жанрова традиционалне културе у новинским насловима, својевремено је писала Маја Бошковић-Стули. Политичким пародирањем неполитичких садржаја асоцијативност текстуалног предлошка се не губи, само се потчињава новој поенти. Распон жанрова који се користе је широк: од паремиолошких исказа, узречица које су на овај или онај начин постале славне, до реклама и порука са електронских медија.

Пословице, било да су народног порекла, или преузете из светске баштине, представљају широко познате текстове који на кратак начин исказују мудрости о животу. Та чињеница чини их посебно погодним за преосмишљавање и допуњавање, при чему један од начина њиховог мењања може бити и пародијски.

Стара латинска пословица *У здравом телу здрав дух!* добила је нови облик у контексту протестних шетњи после покрадених избора 1996-1997: *У здравој шејњи здрав дух!* Израз *Ко нема у глави има у ногама* преиначен је у: *Ко има у глави има и у ногама* током протестних шетњи на београдским улицама. Потпуно преобрнути смисао пословице утврђивао је солидарност групе и био позив онима који се још нису придружили да ће бити у друштву паметних. Бацање јаја у знак неслагања са лажима институција које су штитиле лаж оваплотило се у речима *Бајина је из јаја изашла*, која недвосмислено проистиче из познате изреке *Бајина је из раја изашла*.

Преиначење изрека и пословица често се среће у политичким манифестацијама. Тако преиначене пословице немају увек и пародијски тон, али међу њима има и оних које јесу смешне. Тако је уз асоцијацију на пословицу *Шуђавој овци и руно смејта*, у Софији написан графит *Кривом парламенџу новине смејтају* (На крив парламент вестници му пречат). Искази не морају да буду само преоделовање познатих пословица, већ могу бити створени по моделу кратких, језгровитих и напрегнутих народних исказа *Сбогом, динозаври, добре дошли, крокодили*.

Д и ј а л о г. Фикционализовање дијалога из продавнице препознаје се у питању и одговору: *Колико кошџају два јаја? – Седам дана заџвора*. Београђани који су шетали сеђају се округног односа полиције према незадовољним грађанима.

Најбоље ж е љ е. Радост Иванова наводи графит *Горчиво!* на споменику Совјетској армији, који је у Софији оличавао вишедеценијску власт совјетског социјализма. Ауторка објашњава могуће богато значење те речи којом се младенцима жели срећа у предстојећем заједничком животу, као жељу за свадбеним измирењем веома супротстављених присталица комуниста као заштитника тог споменика и плавих (демократа) као поборника његовог рушења.

П о у ч а в а њ е. Непрегледна разноврсност пародијских предлогака обухвата и текстове који се памте из раних дана учења и образовања. У оквиру студентског протеста против ограничавања слободе универзитета у Србији, студенти су изложили и плакат *Овца каже БЕЕЕЕ, сџуденџ каже НЕ!* – који се очигледно ослања на родитељско поучавање деце о гласовима животиња – *овца каже беее, крава каже мууу*, итд. Пародијом се призива помисао о елементарном непознавању и непризнавању мишљења студената и сугерише се њихова позиција одраслих, који поучавају владајуће партије као децу.

Родољубиви с л о г а н и ослањају се на усмену и писану традицију. Искривљујући романтичарски ватрене поетске стихове, говорници на ми-

тинзима су крајем осамдесетих и почетком деведесетих година, понављали парола: *Где су срџски гробови, џамо је срџска земља*. Мада се исказ може схватити на различите начине и тако превести у политичку прагматику, она је била искоришћена у милитаризовању патриотизма. Та је парола на зиду једне куће у Београдској улици осванула у виду: *Где су срџске џиваре, џамо је срџска земља*. Уместо некрофилне политичке прагматике, џом је понуђена животна, смешна пародијска варијанта која скрнави.

К а м п а њ е за здравље. Парола из рекламне кампање против пушења *„Пушење или здравље – изабериџе сами!“* у Бугарској је добила свој нови вид *Слобода или комунизам – изабериџе сами!* У Београду се та парола јавила у виду: *Шејња или шуџња – одлучиџе сами!, Слободан или слобода – одлучиџе сами!*

Р е к л а м е: У време штрајка на Универзитету појавио се плакат чији су аутори нацртали, користећи дизајн цигарета *Lucky strike* са препознатљивим црвеним кругом и типом слова, али су текст заменили написом *Лаки шџрајк*. Пред изборе у Србији (које је Милошевић изгубио), неvezано за политичка збивања, један произвођач рекламирао је своје тапете постером на коме је уз слику млатилице за комарце уз жуту површину писало *Удри до зоре*. На некој од тих реклама, уз трамвајске шине у Булевару револуције, присталица покрета Отпор је дописао *Гоџов је!* Тај главни слоган кампање Отпора, којим је сугерисано да је Милошевићево време прошло, у контексту похвале тапета које се могу чистити од убијених комараца добило је неочекивано и ново значење.

О г л а с и. У Бугарској *Търсяџ се џродажни и наивници за длџжносџа „умерени џроџивници“* (Петров: 93, бр. 10). Пародирањем новинских огласа за купопродају, алудира се на жељу БКП да јој противници не буду преоштри у захтевима.

У *Хералд Слоболанду* (бр. 3) наведено је у рубрици „Оглашчад“ неколико политичких огласа: *Председник без сџранке џражи СТРАНКУ БЕЗ ПРЕДСЕДНИКА. Шифра: Вођа; Усџешно, џрофесионално, ефикасно РАЗБИЈАМ ПОКРЕТЕ, СТРАНКЕ И КОАЛИЦИЈЕ, Шифра: Више-годишње искусџво; Мењам СКУПШТИНУ У КОНСТИТУИСАЊУ за НОВУ СА КОНСТИТУИСАНОМ ВЕВИНОМ. Мођуђа доџлаџа. Шифра: Нека народ бира.*

Огласи и њихове пародије као део писане културе, најближи су кратким афористичким формама, али је дух тих пародија близак и неким паролама које су се сретале на улицама. Традиционални студентски оглас тако је прилагођен новим политичким приликама: *Два сџуденџа џраже сџан у круђу шејње!* Алудирајући на драстично умањивање броја учесника протеста на државним медијима, студенти су направили и плакат

создан на пародијском преображавању огласа: *Продајемо крем за невидљивост! Пићујемо у РТС-у! Студенти.*

Пароле по п-к у л т у р е: Парола хипи генерација *SEX and DRUGS and ROCK 'N' ROLL*, везана за крај шездесетих и почетак седамдесетих година, доводи се 1992. године у Београду у нови контекст: захтева за слободом, која се оличава у шетњама – *SEX and WALKS and ROCK 'N' ROLL*.

Филозофске м а к с и м е. Чувена мисао француског рационалисте Рене Декарта: *Мислим, дакле постојим!* у Београду се појавила у новим видовима: *Мислим, дакле шетим! Мислим, дакле не постојим. Гласач у Србији.*

Ц р т а н и ф и л м такође је широм Србије пред изборе на којима је део опозиције водио кампању за бојкот избора био предмет пародијског коришћења. Приглупи ловац Елмер, кога Душко Дугоушко увек насамира у једној од епизода, схвативши да је опет преварен види себе као магарца са великим ушима. На плакату који је био лепљен по српским градовима лево од Елмера притупо исколачених очију, са ћелом на коју су насађена два црвена магарећа уха писало је: *И ЈА! И ЈА! И ЈА идем на ове изборе јер верујем да неће бити КРАЂЕ!* Подражавањем ономотопејског гласа магарца, који истовремено има и значење И ЈА, требало је да одврати потенцијалне гласаче од тога да изађу на изборе.

Административни ф о р м у л а р и. У време студентског штрајка одштампани су били Листови за пријављивање испита у децембарском року, који су поред уобичајених података о имену и презимену кандидата, броју индекса, имали и у пољима иза речи пријављујем, рубрике: протест на Платоу, шетњу, слушање независних станица, читање независне штампе.

Искази који нису политичке природе добијају пародијски политизован вид и употребом развијених говора и наративних форми. Реч је о коришћењу високих жанрова у којима се задржавају одлике погребних говора, поетских или новинарских врста.

П о с м р т н и говори и осмртнице. У оквиру карневализованог погребна незаобилазни вербални део чине пародизовани посмртни говори у којима се жали поштовани Покојник или лажно жали Покојник чије је *смрт* радо дочекана. Сахрана Слободног универзитета изведена је у Београду почетком октобра 1992, после доношења Закона о универзитету, који је скоро укинуо његову аутономију. На горњем платоу испред Филозофског факултета, код црног мртвачког сандука на коме је белим словима писало *Слободан универзитет 1838-1992*, са лентом студената *вољеном Универзитету*, одржано је неколико посмртних говора. Један студент Филолошког факултета прочитао је „Тестамент Слободног универзитета”. У уобичајеном графичком виду био је одштампан и посмртни лист.

Е п с к е песме представљају најчешће пародизовани жанр, при чему су типови пародизације различити: еротски, политички, лична инвектива и др. Пародије епских песама ослањају се на десетерачки стих и лексику јуначких песама, које им дају утисак тематски осавремењене старине. Пародијске епске песме се не певају, већ постоје само у писаном облику, који се у ново време шири и електронским путем. Тако се на нов, другачији начин умножава један те исти текст и постаје доступан великом броју прималаца. При том текст не читају сви у истом трену, те не постоји, као у фолклору, непосредна комуникација више људи у истом трену, али ипак постоји колектив читалаца, замишљених слушалаца. Како се политичке пародије у епском духу најчешће шаљу истомисљеницима, с којима се жели поделити исти став према актерима пародије, групе прималаца нису случајне, већ одређене сличним или истим погледом на свет.

Д е ч ј е песме. Песма за децу *Све што лежи* коју је певао Драган Лаковић као химну традиционалне манифестације *Деца Европе*, добила је свој преобликовани текст: *Све што шета хитело би да шета, нека шета и треба да шета!* Вишемесечно трајање протеста 1996-1997. призивало је весели тон и лакоћу коју је носио и изворник, те песма о Чика Паји: *Ринге, ринге раја/Идемо до краја!* Како се тај протест дешавао на београдским улицама у зиму, у дане са снегом, лапавицом и ниским температурама, једно од искушења за шетаче била је и хладноћа. У том контексту ваља схватити и пародију дечјеге песмице о зими Јована Јовановића Змаја: *Зима, зима: Зима, зима, е ја што је, / ако је зима није лав, / зима, зима, ја нека је, / не боји се ко је њрав!* Изворни и пародизовани текст разликују се само у једној речи – у последњем стиху *не боји се ко је здрав*, реч *здрав* замењена је речју *њрав*, при чему се смисаони акценат песме помера на оправданост и праведност протеста.

К њ и г е и филмови. Наслов Спилберговог филма са хорор елементима *Парк из доба јуре* доводи се у везу са политичком партијом Јул у пароли *Србија је њарк из доба јуле*. Наравно, идеја о далеком раздобљу, у коме су живели одавно изумрли диносауруси, са препознатљивим подсмехом је усмерено на политичку партију Јул.

Парола са студентског штрајка 1996/1997. *Али баба и 40.000 студената!* мимоилази део значења, јер се изједначавањем разбојника и студената студенти не именују на начин који их приказује позитивним, али пародија наслова арапске приче очигледно је пре свега циљала на огроман број студената који је био умањиван.

Књижевни цитат из Шекспировог Хамлета: речи *Има нечег њрулог у држави Данској!* појавиле су се на пароли *Има нечег срјског у држави Данској!*

Политички ставови исказивани на електронским медијима имају данас посебно важан утицај у контроли друштва. Борба за владање медијима одражава се и у политичкој свакодневици и у политичком фолклору. Пристрасност медија и њихова злоупотреба јесте предмет осуде противника режима на власти. Како су информативне емисије превише дуге да би се неки њихов део пародизовао, преузимање су у свом времену најрепрезентативније синтагме и искази.

Телевизијски д н е в н и к. Против минимализовања броја учесника протеста, на телевизији коју контролише власт и која је из дана у дан извештавала о шачици студената на улицама Београда, студенти су направиле плакате: *Нова мерна јединица ЈУС 12.96: шачица = 20.000 сџуденаџа!* и сл.

Као јасна алузија на умањивање масовности протеста у информативним емисијама ТВ дневника на Радио-телевизији Србије у којима су људи који су у поворкама пунили београдске улице, направљени су беџеви: *Ја сам случајни џролазник!*

Када су против Србије уведене санкције, на ТВ дневницима је годинама говорено о ничим изазваним санкцијама. Протестанти су алудирајући на такву формулу понели плакат на коме је писало *Ово су неџраведно намеџнуџе и ничим изазване шеџње!*

Речи *Ја сам сџирани џлаћеник! Ја сам случајни џролазник!* налазиле су се на беџевима које су носиле присталице опозиције у Београду.

Новинарске р е п о р т а ж е имају и свој пародијски вид понајвише у текстовима Петра Луковића који су штампани у књизи *Ђорава куџиџа*, у недељним прилозима у листу *Данас*, а сада у хрватском листу *Feral Tribune*. Они се могу читати као горко-пародијски дневник свакодневнице у Србији. *Хералд Слоболенд* био је кратак, саставни део листа *Књижевна реч*, због кога је том листу и промењена редакција. Наслов листа недвосмислено је пародијске природе, јер повезује *Хералд Трибјун* и Србију као земљу једног човека.

У завршној анализи ваљало би запазити велику жанровску разноврсност пародијских предложака. Иако је уочити њихову огромну разноликост. Са становишта опозиције традиционална – нова култура, знатно су бројнији текстови који се ослањају на савремено доба и културне жанрове. Врсте усменог фолклора које се најчешће пародирају јесу пословице, магијски апелативни искази (клетва, благослов), и ређе епске песме. У политичком фолклору бугарске и српске престонице деведесетих година прошлог века очигледно је богатство и жанровска разноликост пародија које оне користе у свом настанку. Најчешће су то веома познати кратки

изрази из свих сегмената живота и сегмената културе, од изворног фолклора до порука са електронских медија.

Поновним политизовањем политичких парола из прошлости најчешће се проблематизују или ресемантизују раширене пароле социјалистичко-комунистичког раздобља, при чему се истиче њихова неприличност новом добу. Пародијско политизовање неполитичких порука показује да се скоро све области живота могу увести у област политичког. Како су творци таквих пародија најчешће људи који се буне против власти и њихових манипулација, пародије су усмерене на критиковање власти и њихова ограничавања права и слобода, али и на утврђивање јединства групе и спремности да се буде истрајан у заједничким захтевима.

Политичка пародија се ослања више на писане текстове и писани вид исказивања у облику графита, писаних парола и плаката. Иако знатно одређена писаном културом, та појава се намеће пажњи фолклориста као део шире схваћеног народног живота, оног народног живота који постоји током деведесетих година у Софији и Београду.

Литература:

- 'Ајмо, 'ајде, сви у наџад, Београд, 1997.
- Радост Иванова: *Сбоџом, динозаври, добре дошли, крокодили. Еџнолоџија на џромянаџа*, Софија, 1997. = *Збоџом диносаури, добродошли крокодили!*, прев. Д. Ајдачић, Београд, 2000.
- Ангел Петров: *Лозунџџџ. Бџлџаринџџџ излезе на џлощадиџџе*, Софија, 1994. година.
- Станой Станоев: *Празнуваџки џромянаџа, Бџлџарски фолклор*, Софија, 1998, 1-2, 22-31.

Summary

Dejan Ajdačić

Parody in the Political Folklore in 1990-ies

The paper presents comparative research of political struggle through parody and caricature of political and ideological opponents and their attitudes in Serbia and Bulgaria during 1990-ies. Humor as a political weapon of the opposition, found its form primarily in slogans, graffiti and texts on the badges. The most frequent was parodic reformulation of current political slogans, attitudes and statements or attaching political meaning to well-known forms, such as sayings, curses, blessings or epic poetry. The knowledge of current political context was a necessary condition for understanding political contents of these messages.

ТЕОРИЈА
THEORY

Павле Миленковић

УДК 930.1:050

Структуралистичко залеђе школе *Анала*

Ајсџракић: У овом оґледу разматра се сџрукџуралисџичко залеђе школе *Анала*, у укришеним уџицајима *Леви-Сџироза*, *Фернана Бродела* и *Мишела Фукоа*, уз реџросџекџивно сагледавање идеолошке климе у кружењу идеја џоком шездесџтих година у Француској. Одрицање од „дожајаја”, односно џроучавање колекџивџиџџа као консџрукџиџа, сџрукџуралисџичка формализација језика, двосџруко џосредно увођење џозиџивизма назад у исџориоґрафију – џредсџављају главна обележја школе.

Француска историографска школа *Анала* (*Annales*), названа по истоименом часопису *Анали*. *Исџорија*, *Друшџивене Науке* (*Annales. Histoire, Sciences Sociales*),¹ данас је синоним за начин размишљања који не мари много за дисциплинарне кодексе. Можда то више и није тако добра препорука. У овом времену, двоструко уморном – уморном од старих система чије крхотине сведоче о бившем сјају једнако као и о фактичкој неупотребљивости, уморном од деконструкције у мишљењу која афирмише толико различитих, а у исто време аутономних и „истинитих” прича о поретку ствари – појава *Анала* можда је само још једна у мору необичних појава коју доба, засићено нередом, све теже вари². Тај неред у поретку последи-

¹ Реч је о садашњем, односно последњем називу часописа. *Анали* су од свог оснивања 1929. године неколико пута променили име. Први назив је *Annales d'histoire économique et sociale* (1929-1938). Часопис је током рата функционисао са називима *Melanges d'histoire sociale* (1942-1944) и *Annales d'histoire sociale* (1945). Од 1946. до почетка деведесетих излази са именом *Annales. Économies. Sociétés. Civilisations*. (Митровић, 1992: 375), а потом као *Annales. Histoire, Sciences Sociales*. У већем делу литературе о школи (која је писцу ових редова до овог часа на располагању) ратна фаза у развоју часописа углавном се прећуткује или занемарује.

² О томе види Бари Смарт (Barry Smart) (Смарт, 1990); Урлих Бек (Ulrich Beck) тврди да је реч о сасвим новим формама које намећу реорганизацију друштава „друге модерне” ка прорачунавању „ризика”: „Доживљавамо промену основа промене. Али да би ово могло да се схвати, претпоставља се, наравно, ревидирање представе о индустријском друштву” (Бек, 2001: 25). Свеједно да ли је реч о „ризицима” наставка Модерне или о